

УДК 371.133

Стандрет Г. Н.
керівник гуртка-методист,
педагог-організатор КЗ ТМР «Станція юних техніків»
halyastandret@gmail.com

ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА

Реформування освіти в Україні є частиною процесів оновлення освітніх систем, пов'язаних із визнанням значимості знань як рушія суспільного добробуту та прогресу.

Стає очевидним, що досягнення мети сучасної освіти пов'язане з особистісним потенціалом учителя, його загальною та професійною культурою, без яких неможливе вирішення наявних проблем навчання та виховання відповідно до нових освітніх парадигм.

Сучасному вчителю необхідні гнучкість і нестандартність мислення, уміння адаптуватися до швидких змін умов життя. А це можливо лише за умови високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених професійних здібностей. Ця проблема зафіксована в державній національній програмі «Освіта», де наголошується, що один з головних шляхів реформування освіти полягає в необхідності «підготовки нової генерації педагогічних кадрів, підвищення їх професійного та загальнокультурного рівня» [1].

У Концепції загальної середньої освіти зазначена необхідність розв'язання проблеми підготовки вчителя, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про своє особистісне і професійне зростання, уміє досягти нових педагогічних цілей.

Шкільний учитель має надзвичайні потенційні можливості впливати на формування особистості, світогляду, політичних переконань, настроїв і моралі підростаючого покоління. Але реалізація цих можливостей залежить у кожному окремому випадку від особистих якостей педагога; реальну роль відіграють його талант, любов до дітей, бажання працювати. Окрім цього, височінь соціального положення професії педагога, її престиж залежить від тієї системи суспільних відносин, у якій живе і працює вчитель.

Слово «компетентність» походить від латинського слова *competens* (*competentis*), що в перекладі означає «належний», «здібний».

Компетентний означає обізнаний у певній галузі, той, що має право за своїми знаннями або вирішувати що-небудь, судити про щось.

Компетентність – це здатність розв'язувати проблеми, і це забезпечене не лише володінням готовою інформацією, а й інтенсивною участю розуму, досвіду, творчих здібностей учнів.

У сучасній психолого-педагогічній літературі з проблеми професійної компетентності вчителя існують різні точки зору. Частіше за все дослідники

визначають компетентність як одну із сходинок професіоналізму, тобто як систему знань, умінь, навичок, способів діяльності, психологічних якостей, необхідних вчителю для здійснення педагогічної діяльності, виділяючи в структурі компетентності певний склад компонентів [2].

На думку дослідників (В. А. Адольфа, Т. Г. Браже, В. І. Журавльова, С. Б. Єлканова, В. М. Миндикану, Т. В. Новикової, Н. Ф. Тализіної), загальна характеристика професійної компетентності свідчить про те, що вона передбачає залучення людини до загального культурного світу цінностей, і саме в цьому просторі людина реалізує себе як спеціаліст, професіонал, тобто «людина, яка володіє не тільки достатнім обсягом знань, умінь і навичок..., але й здатністю до безперервної самоосвіти». На цих підставах визначається структура педагогічної компетентності, яка містить такі компоненти: знання (культурологічні, педагогічні, психологічні та інші), педагогічні вміння та навички, здатність до самоосвіти й самовиховання, спроможність отримувати від своєї роботи конкретні стабільні результати, що відповідають загальноприйнятим еталонам, здатність вирішувати творчі завдання.

Л. К. Маркова розглядає професійну компетентність учителя через процесуальні й результативні показники. Так, до перших дослідник включає три блоки – педагогічну діяльність, педагогічне спілкування й особистість учителя. До других – два блоки: навчання й навченість, виховання і вихованість. У середині кожного з них науковець визначає об'єктивно необхідні вміння, знання та вимоги до психологічних якостей учителя. Виходячи з цього, автор тлумачить професійну компетентність, як «обізнаність учителя про знання й вміння та їх нормативні ознаки, що необхідні для виконання цієї праці; володіння психологічними якостями, бажаними для її виконання, реальна професійна діяльність згідно з еталонами та нормами» [4].

На думку сучасних педагогів, саме набуття життєво важливих компетентностей може дати людині можливості орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, активно діяти, швидко приймати рішення та вміти презентувати себе на ринку праці. Компетентна особистість – це дослідник, творець нових знань, проектувальник власного життя. А школа – той простір життя, де дитина реалізує свої проблеми, інтереси, можливості. Тому компетентний підхід, на відміну від традиційного, є більш ефективним, тому що дозволяє і педагогу, й учню стати творцем навчально-виховного процесу, дослідником-експериментатором, спонукає до творчості, забезпечує максимальне розкриття потенціалу кожного вчителя. Компетентнісний підхід у навчанні вчителів – це сукупність компетентностей, якими повинен оперувати вчитель, спрямовуючи свою діяльність на розвиток особистості учня. Над розвитком усіх своїх компетентностей повинен замислитися не тільки молодий учитель, але й педагог із досвідом роботи.

Психологічна компетенція вчителя є передумовою високого рівня його професіоналізму і педагогічної майстерності за умови його цілеспрямованості і активності, самостійності педагогічного мислення, реалізації запланованої програми професійно-педагогічної дії. Особливе значення має при цьому мотивація педагогічної діяльності і професійної самоосвіти і

самовдосконалення.

Як відомо, психологічна компетенція викладача є наслідком його психолого-педагогічної освіти та самоосвіти, ментально-духовного осягнення соціального досвіду і власного життєвого надбання у стосунках із оточуючим світом. Водночас встановлено, що психологічна компетентність педагога потребує суттєвого збагачення і коригування у двох напрямках [3].

По-перше, підвищення рівня психологічних знань про педагогічну діяльність, особистість педагога і особистість того, хто навчається.

По-друге, формування операційних сторін професійного мислення педагога і, перш за все, професійного самоаналізу і соціально-перцептивних здібностей. Психолого-педагогічної підготовки студентської пори недостатньо, а педагогічний досвід сам по собі не підвищує рівень психологічної компетентності педагога. Задля цього у викладача має бути цілком усвідомлена позитивна мотивація самоосвіти в галузі психологічних знань. Самостійне вивчення літератури з психолого-педагогічного циклу [4].

Література

1. Алферов О. Д. Досвід і проблеми підвищення психологічної компетентності вчителя // *Вопроси психологии.* – 1990. – № 4. – С. 116-120.

2. Козієв В. Н. Психологічна компетенція вчителя в контексті взаємовідношень вчителя і учнів // *Професіональні потреби вчителя і психолого-педагогічні знання: Зб. наук. прац.* – М.: НІІ осв. взр., 1989. – С.41-45.

3. Лукянова М. И. Психолого-педагогічна компетентність вчителя // *Педагогіка.* – 2001. – № 10. – С. 56-61.

4. Маркова А.К. Психологічний аналіз професійної компетентності вчителя // *Радянська педагогіка.* – 1990. – № 8. – С. 82-88.

УДК 373.3

Сташишина О.М.

вчитель початкових класів

Кременецької спеціалізованої школи I-III ст. № 2

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ НОВОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Сьогодні багате соціально-економічними, політичними, соціокультурними загальносвітовими процесами, що постійно поглиблюються та прискорюються, а також визначають розвиток людства на сучасному етапі його життєдіяльності. Глобальні суспільні зрушення мають систематичний, швидкий, незворотний характер. Вони зумовлені науково-технічним прогресом, швидкою інформатизацією та комп'ютеризацією, демократизацією суспільного життя. Найбільш відповідальною в цих умовах є роль освіти. Саме освіта має безпосередній та найбільший вплив на особистість і суспільство. Тому в сьогоденному світі перед педагогічною освітою України постали нові завдання. Вони потребують нових підходів до підготовки фахівця, здатного до креативної діяльності, відповідного реагування на вимоги часу, поглиблення і вдосконалення професійних компетенцій. Адже саме від учителя,